

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ת"א 4963-09-16 הרב אמנון יצחק נ' עמרי פרידמן

לפני כבוד השופט יאיר דלוגין

הרב אמנון יצחק
ע"י עו"ד לירון טרי

התובע:

נגד

עמרי פרידמן
ע"י עו"ד אור ירקוני

הנתבע:

פסק דין

לפני תביעה כספית לפיצוי בגין לשון הרע, אשר הוציא הנתבע על התובע, בתגובה שפרסם בדף פייסבוק ששמו "המחרטטים בתשובה". במרכז הדיון מספר שאלות עיקריות, האם הפרסום ייחס עובדות מסוימות לתובע או שמא היה אך ורק בגדר הבעת דעה ביקורתית עליו, האם הפרסום או חלק ממנו, מהווה לשון הרע ואם כן, האם לנתבע עומדת הגנה כלשהי בעניין זה ולבסוף האם הפרסום נעשה בכוונה לפגוע ומה שיעור הפיצוי הראוי בנסיבות העניין.

רקע

1. התובע מעיד על עצמו כעל מי שהנו רב מפורסם ומוכר, הפועל במשך למעלה מ-35 שנים להחזרת יהודים בתשובה ובקירובם ליהדות.
2. הנתבע מעיד על עצמו כי הוא אדם נורמטיבי, חילוני, המזדהה עם הביקורת הציבורית כנגד כפייה דתית ודרכם הדורסנית, לשיטתו, של רבנים כדוגמת התובע, לנצל את חולשתם של אנשים בעת משבר, על מנת להחזירם בתשובה, תוך עשיית רווח.
3. הפרסום שפרסם הנתבע על התובע פורסם בדף פייסבוק ששמו "המחרטטים בתשובה". דף הפייסבוק מעיד על עצמו (תחת הלשונית about), כי הוא: "דף פרובוקטיבי וסאטירי לזיכוי הרבים, להצלת המוחות, ולשחרור האסירים". לדף זה למעלה מ-94,000 עוקבים.
4. אין חולק כי קודם לפרסום שבגיניו הוגשה התביעה, אזכר הנתבע בעבר בדף הפייסבוק הנ"ל, את התובע והתייחס אליו באמירות כאלה ואחרות.

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ת"א 4963-09-16 הרב אמנון יצחק נ' עמרי פרידמן

5. ביום 28.8.16 בשעה 20:57, פרסם דף הפייסבוק הנ"ל סרטון, תחת הכותרת: "האם מותר לדבר לשון הרע על חילונים? קצר וקולע". מדובר בסרטון בן 22 שניות, שמהווה קטע חלקי, מתוך שאלות שנשאל התובע, על ידי אחת המשתתפות במפגש שהוא ערך.

6. במסגרת הסרטון הקצרצר, נראית אותה משתתפת שואלת את התובע שתי שאלות. להלן ציטוט של השאלה הרלוונטית לעניינינו מתוך השתיים ותשובת התובע: השואלת: "טוב נגיד אדם שמחלל שבת, מותר לדבר עליו לשון הרע?" ; הרב: "כן".

7. בעקבות כך, פרסם הנתבע בדף הפייסבוק הנ"ל, כשלש וחצי שעות לאחר מכן, בשעה 00:31 בבוקרו של יום המחרת, 29.8.16, את התגובה הבאה לסרטון הנ"ל, אשר בגינה הגיש התובע את התביעה דנא:

"עידוד לפשע, לא מפתיע מצד אמנון יצחק. וכמובן שלא יעשו לו כלום.
אז בואו אני אספר לכם כמה דברים על אמנון:
דבר ראשון, הוא נוסע בשבת להרצאות בטענה שמותר לו. מבחינתי הוא מחלל שבת, ולדבריו זה אומר שמותר להגיד עליו לשון הרע.
אז אמנון יצחק הוא חבר בארגון ניאונאצי.
אמנון יצחק אונס ילדות של מעריצים.
אמנון יצחק לא משתמש בנייר טואלט, הוא מנגב את התחת רק עם דגל ישראל או עם דפים מספרי הקודש שהוא גנב מבתי הכנסת.
עכשיו שיתבע אותי הבנזונה ונראה אם אני לא הופך עליו את התביעה, על הסתה לרצח ולשון הרע בעצמו".

8. תגובת הנתבע לסרטון גררה מספר תגובות שפורסמו ביום שלמחרת (29.8.16) ובהן תשובת הנתבע לאחת מהן, כפי שיפורט להלן.

9. התגובה הראשונה לדברי הנתבע הייתה "קצת נסחפת ולא ראוי. אפשר ראייה לגבי הנסיעה בשבת?". בתגובה לכך כתב גולש אחר: "לא ראוי? כל הדמות שנקראת אמנון יצחק זה דבר לא ראוי". גולש נוסף כתב: "ושכחת שהוא צנוע ובעל בניין שלם בבני ברק ויש לו bmw. הוא מטיף על צניעות בדיוק כמו מנהיג דאע"ש. למען האמת בלבוש שניהם דומים".

10. בשלב זה (13:57 ליום 29.8.16), כתב הנתבע בתשובה לתגובה הראשונה הנזכרת לעיל, את הדברים הבאים: "אני לא זוכר את המקור המדויק. יכול להיות שזה היה אצל אמנון לוי, אבל הוא אמר את זה עצמו. הוא טוען שזה בסדר כי זה פיקוח נפש. תסלחי לי שאני לא טורח לחפש את זה? אם הוא יתבע אותי על הטענה הזו, אחפש. לגבי הדברים האחרים, אלה מן הסתם דברים שהמצאתי כי לטענתו

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ת"א 4963-09-16 הרב אמנון יצחק נ' עמרי פרידמן

מותר להוציא לשון הרע על מחללי שבת. בדומה, גם יש לו אייפון 'באישור מיוחד' ובניגוד להטפותיו כנגד המכשיר". על כך הגיבה אחת הגולשות: "מלך! כל מילה מדויקת!".

11. לדברי התובע, משהופנתה תשומת ליבו ביום 30.8.16 לפרסום של הנתבע, חש נפגע מהדברים החמורים שפורסמו ומשכך הורה לבא כוחו, להגיש מיד תביעת לשון הרע כנגד הנתבע. באותה נשימה מציין התובע כי אין בפיו טענה כלשהי כנגד תוכנו של דף הפייסבוק המדובר, מפעיליו או עוקביו וכי טרונייתו אינה אלא ביחס לדבריו הארסיים של הנתבע.

12. התביעה הוגשה כעבור מספר ימים, מיד בתום פגרת הקיץ של בתי המשפט. אין מחלוקת כי לא קדם לה מכתב התראה כלשהו.

13. מספר חודשים לאחר הגשת התביעה, ביום 22.12.16, הוסיף הנתבע הערה נוספת בדף המדובר, מעל הפרסום המקורי שלו (מבלי להסיר את הפרסום), כהאי לישראל: "הערה חשובה: תגובה זו היא סאטירית. אין בנאמר בה ולו שמץ של אמת. ומטרתה אינה אלא לבקר את דברי ההסתה הקשים שמעלה יצחק בהרצאותיו מול מאות אנשים, אליה גם נשפים (כך במקור, צריך להיות "נחשפים" – י"ד) אלפים מאוחר יותר ברשת האינטרנט, אליה הוא מעלה את הרצאותיו, כמו גם את התרברבותו בתביעות הרבות כנגד גופים המזכירים את שמו, בעוד הוא עצמו מסית נגד ציבורים של מיליוני אנשים, כולל חילוניים, חרדים ובני דתות אחרות. הדברים הקשים שיאמרו הם בדויים, קיצוניים ומופרכים בכדי שלא יהיה ספק שאין בהם אמת מחד, ושחומרת דברי ההסתה של יצחק תזעק מהם מאידך. אין בכוונתי לפגוע באיש, אלא לבקר דברי הסתה קשים מאין כמוהם, ואם מישהו מוצא עצמו נפגע, לרבות יצחק עצמו, אני מתנצל. לא זו כוונתי ולא זו מטרתי".

14. התובע עותר בתביעתו לחיוב הנתבע בפיצוי כספי ללא הוכחת נזק, בסך של 141,326 ₪, שהוא הגבול העליון של כפל הפיצוי הסטטוטורי לפי חוק איסור לשון הרע, התשכ"ה-1965 (להלן: "החוק" או "חוק איסור לשון הרע"), אשר ניתן לתבוע במקרה שבו הפרסום נעשה בכוונה לפגוע.

15. לטענת התובע, הפרסום בפייסבוק מהווה פרסום לפי החוק, הפרסום מהווה ללא ספק דברי לשון הרע, הפרסום נעשה בכוונה לפגוע ושלא בתום לב, אין בו אמת ועל כן לא עומדת לנתבע הגנה כלשהי כנגד התביעה. התובע מוסיף וטוען כי נגרם לו נזק רב, היות שהמעשים שיוחסו לו על ידי הנתבע, נחשבים כמעשים חמורים ביותר בעיני היהדות ובעיני הקהילה שאליה הוא משתייך.

16. מנגד, טוען הנתבע בכתב הגנתו כי דין התביעה להידחות. הנתבע טוען כי הפרסום הוא בגדר תגובה סאטירית, אשר מהותה העברת ביקורת על דבריו השנויים במחלוקת של התובע, כאשר התגובה נאמרה בפורום המיועד באופן רשמי ומוצהר לצרכי סאטירה בנושא החזרה בתשובה.

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ת"א 4963-09-16 הרב אמנון יצחק נ' עמרי פרידמן

17. הנתבע מדגיש כי הפרסום מהווה את תגובתו החריפה לסרטון, שבו מבהיר התובע כי מותר להוציא לשון הרע על מי שמחלל שבת וכי בתגובתו לסרטון, ביקש הנתבע להעביר ביקורת באופן סאטירי על העובדה שמחד גיסא, מצהיר התובע כי יש לו זכות לחלל שבת ומאידך גיסא, מתיר התובע להוציא דיבתו של כל מי שמחלל שבת ואף משווה חילול שבת לרצח.

18. לטענת הנתבע, אמירותיו העוקצניות, אך הלגיטימיות, מעבירות ביקורת סאטירית, כך שבאופן ציני, מכבדות את הנחיותיו של התובע, אשר הלכה למעשה, מותר הוצאת דיבה על עצמו.

19. הנתבע מדגיש כי הוא הקפיד לבחור באמירות מופרכות ולא סבירות בבירור, למען שלא יהא ספק שמדובר בביקורת ושיהיה ברור שלא מדובר בשיקוף מציאות עובדתית ביחס לתובע. הנתבע מזכיר כי הוא פרסם הבהרה לדבריו למחרת היום וציין במפורש כי מדובר בדברים שהוא המציא.

20. התובע הגיש תצהיר עדות ראשית שלו ושל עוזרו, כמו גם של עד נוסף המכיר אישית את התובע והנמצא עמו בקשר יום יומי. הנתבע הגיש תצהיר שלו ושל עד נוסף, שמעיד על עצמו כקורא קבוע של דף הפייסבוק המדובר.

דיון

21. לדידי יש לחלק את הפרסום לשלושה חלקים ולדון בכל אחד מהם בנפרד: האחד, מייחס לכאורה לתובע עובדות כאלה ואחרות, אם כי גם כולל, לכאורה, הבעת דעה בעניין אחד, ומניח את התשתית וההצדקה לחלק השני של הפרסום; החלק השני, מהווה ייחוס מכוון של עובדות לא נכונות לתובע, לצורך המחשת והדגשת הביקורת החריפה של הנתבע על דברי התובע, שלפיהם מותר להוציא לשון הרע על מחללי שבת; החלק השלישי, הוא משפט הסיום של הפרסום, שבו מקלל הנתבע את התובע, מרמז שאינו חושש מתביעה של התובע בגין הפרסום ורומז לתובע, כי אם יתבע אותו, הוא עצמו יצטרך להתגונן.

החלק הראשון לפרסום

22. החלק הראשון הוא, אפוא, החלק שלהלן והוא כולל מספר התבטאויות, אשר תידונה אף הן בנפרד:

"עידוד לפשע, לא מפתיע מצד אמנון יצחק. וכמובן שלא יעשו לו כלום.

אז בואו אני אספר לכם כמה דברים על אמנון:

דבר ראשון, הוא נוסע בשבת להרצאות בטענה שמותר לו. מבחינתי הוא מחלל שבת, ולדבריו

זה אומר שמותר להגיד עליו לשון הרע."

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ת"א 4963-09-16 הרב אמנון יצחק נ' עמרי פרידמן

"עידוד לפשע"

23. המילים "עידוד לפשע", שנאמרו במסגרת המשפט "עידוד לפשע, לא מפתיע מצד אמנון יצחק" ושיוחסו לתובע בשל ההיתר שנתן להוציא לשון הרע על מחללי שבת, יש בהם משום לשון הרע על התובע, שכן מי שמעודד לפשע, נחשב כאדם לא נורמטיבי ושליילי. ייחוס תכונות שכאלה לאדם, מהווה השפלה וביזוי, אשר מהווים "לשון הרע" לפי הגדרתו של מונח זה בסעיף 1 לחוק.

24. האם עומדת לנתבע הגנה מפני פרסום זה?

25. נבחן תחילה את הגנת האמת בפרסום. האם צודק, אפוא, הנתבע? היינו, האם התובע, באישור שנתן להוציא לשון הרע על מחללי שבת, עודד התנהגות שהנה עבירה פלילית לפי חוק?

26. התובע טוען, הצהיר והעיד, שבשום פנים ואופן לא התיר בתשובתו לשאלה שנשאל, להוציא דיבה על מחללי שבת, כלומר, לומר עליהם דברים שליליים שאִינם אמת, אלא ציין שמותר להוציא עליהם לשון הרע, היינו, לגישתו, לומר עליהם רק דברים שליליים שהם אמת.

27. הנתבע מנגד טוען, הצהיר והעיד, כי הבין את דברי התובע כמתירים לשון הרע מכל סוג, היינו גם לשון הרע שאינה אמת וזאת משלא סייג התובע את דבריו.

28. הכוונה הסובייקטיבית של התובע ומנגד כיצד הנתבע, באופן סובייקטיבי, הבין את הדברים, אינם רלוונטיים לשאלה שעומדת כעת על הפרק, במובן זה שיש לתור אחר המשמעות האובייקטיבית של דברי התובע ובהתאם לכך, להחליט אם הייתה הצדקה שהנתבע יראה בדברים שנאמרו, בגדר עידוד לביצוע עבירה פלילית של לשון הרע שקבועה בסעיף 6 לחוק, היינו בגדר עידוד לפשע.

29. לאחר שנתתי דעתי לעניין זה, בהתחשב בטענות הצדדים, בחומר הראיות ובכלל נסיבות העניין, אני סבור כי הנתבע היה רשאי להבין מדברי התובע, שהאחרון התיר הן הוצאת לשון הרע שהנה אמת והן כזו שאינה אמת, שכן כך גם היה מבין זאת האדם הסביר.

30. המשמעות הלשונית של הביטוי "לשון הרע", אינה כוללת בחובה התייחסות לשאלה, האם הדברים הם אמת אם לאו. כך גם בהגדרת ביטוי זה בחוק איסור לשון הרע. סעיף 1 לחוק איסור לשון הרע מגדיר "לשון הרע" כ-"...דבר שפרסומו עלול – (1) להשפיל אדם בעיני הבריות או לעשותו מטרה לשנאה, לבוז או ללעג מצדם; (2) לבזות אדם בשל מעשים, התנהגות או תכונות המיוחסים לו; (3) לפגוע באדם במשרתו, אם משרה ציבורית ואם משרה אחרת, בעסקו, במשלח ידו או במקצועו; (4) לבזות אדם בשל גזעו, מוצאו, דתו, מקום מגוריו, גילו, מינו, נטייתו המינית או מוגבלותו;".

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ת"א 4963-09-16 הרב אמנון יצחק נ' עמרי פרידמן

31. זאת ועוד – לפי החוק, גם אמירת לשון הרע שהנה אמת, תיחשב כעוולה, או, אם נאמרה בכוונה לפגוע, כעבירה פלילית, אלא אם היה עניין ציבורי בפרסום (ס' 14 לחוק).

32. לפיכך, גם אם היה על הנתבע להבין שההיתר שנתן התובע היה להוצאת לשון הרע שהנה אמת, היה יכול להבין שבכך מתיר התובע לבצע עבירה פלילית, שכן התובע לא סייג את הדברים רק למקרים שבהם יש עניין ציבורי בפרסום.

33. טענת התובע שלפי ההלכה היהודית, התורה ומפרשיה, הביטוי "לשון הרע", מובנו היחיד הנו אמירת דברי אמת שליליים ולא דברי שקר ואילו לשון הרע שאינה אמת מוגדרת כהוצאת "דיבה" או כ"מוציא שם רע על חברו", היא אמנם נכונה (ראה בבלי, מסכת מכות כ"ג, ע"א/בבלי, מסכת סוטה מב, ע"א/בבלי, מסכת ערכין ט"ו ע"א/בבלי, מסכת שבת נ"ו, ע"ב וכן ראה הרמב"ם, בהלכות דעות פרק ז', הלכות א-ג).

34. דא עקא, עובדה זו לא יכולה לסייע לתובע, שכן לא הוכח כי הנתבע בקיא ברזי ההלכה היהודית וגם לא היה צריך להיות בקי. על כן, לא היה מצופה מהנתבע כי יבין שכוונת התובע הנה אך ורק היתר להוצאת לשון הרע שהנה אמת, אולם כך או אחרת, וכאמור, גם הוצאת לשון הרע מסוג זה מהווה ממילא גם היא בגדר עבירה פלילית, ככל שנאמרה בכוונה לפגוע, אלא אם היה עניין ציבורי בפרסום, והרי כאמור, התובע לא סייג את דבריו.

35. במאמר מוסגר ובשולי הדברים, אציין כי אין זה משנה אם תשובת התובע הייתה לפי עמדתו הוא או אך ורק בגדר הבאת תשובת התורה וההלכה בנושא, שכן לבד מכך שהתובע לא הקפיד לציין שזו לא עמדתו האישית, הרי שכרב מוכר ומפורסם, אשר מופיע בפומבי ופועל להחזרת אנשים בתשובה ואשר לו קהל מאמינים, יש לראות את תשובותיו לגבי מה מותר ומה אסור לעשות, גם אם נסמכות על התורה, כהיתר מבחינתו לפעול בצורה כזו ומכאן אחריותו האפשרית לדברים שהוא אומר.

36. כמו כן, איני סבור כי העובדה שעבירה פלילית של לשון הרע נחשבת "עוון" ולא "פשע", יכולה למנוע מהנתבע את הגנת האמת בפרסום, שכן יש לתת למילה "פשע" שבה השתמש הנתבע בפרסום, את המובן הרגיל ושגור של ביטוי זה בענייני הציבור, והוא – ביצוע עבירה פלילית תהא דרגת חומרתה אשר תהא.

37. אשר על כן, עומדת כאן לנתבע הגנת האמת בפרסום, שכן התובע התיר הוצאת לשון הרע ללא סייג ומעשה מסוג זה, בין שהדברים הנם אמת ובין אם לאו, אם הדברים פורסמו בכוונה לפגוע, מהווה עבירה, אלא אם חלים החריגים הקבועים בחוק והרי כאמור, התובע לא סייג דבריו.

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ת"א 4963-09-16 הרב אמנון יצחק נ' עמרי פרידמן

38. ויודגש – כדמות ציבורית ובפרט כמי שהנו רב מפורסם ומוכר, כפי שהתובע רואה את עצמו, המקיים הרצאות ומפגשים בנושא של חזרה בתשובה ואשר במסגרתם מביע את דעתו בדבר המותר והאסור בפני מאמיניו ואחרים, על התובע להיזהר בדבריו, כדי למנוע מצב שלא יובנו נכון.

39. ראה בעניין זה, הדברים שנקבעו בקשר לתובע בפרשה אחרת ע"א (מחוזי מרכז) 32031-10-12 **דנון תקשורת תדמיתית בע"מ נ' הרב אמנון יצחק שליט"א (פורסם בנבו, 09.05.2013): "המשיב הינו דמות ציבורית המשמש גם כדרשן ובלאו הכי כמחנך של מגזרים שונים בחברה, עליו לקחת בחשבון כי בהיותו דמות מוערכת ונערצת על ידם, דבריו יכולים להתפרש בצורה שונה ואף מעוותת על ידי קהל שומעיו ולכן חובה עליו לנהוג במשנה זהירות בדבריו ובפרט בנושא כה רגיש וטעון ובכך תמנענה טעויות ופרשנויות לא נכונות של דבריו".**

40. משהתיר התובע מעשה שהנו בגדר עבירה לפי החוק, אמירה על התובע שלפיה בכך הוא מעודד לפשע, זוכה להגנת האמת בפרסום, שכן היה עניין ציבורי בפרסום דברים מסוג זה וזאת כשהם נאמרים על ידי דמות ציבורית (היות התובע בגדר דמות ציבורית אינה שנויה במחלוקת- ראה הודאת בא כוחו בעניין זה בעמ' 17 ש' 7), רב מפורסם ומוכר, הפועל לפי דבריו הוא במשך למעלה מ-35 שנים להחזרת יהודים בתשובה ובקירובם ליהדות.

"לא מפתיע מצד אמנון יצחק"

41. כעת לסיפא של האמירה **"עידוד לפשע, לא מפתיע מצד אמנון יצחק"**.

42. מיותר לציין כי כאשר אומרים או רומזים על אדם ש"אין זה מפתיע" שהוא מעודד לפשע, מקטלגים אותו כאדם שלילי, שאינו נורמטיבי, שאינו שומר על החוק או שנוטה שלא לשמור על החוק. המשמעות של ביטוי מסוג זה אינה מעידה חד פעמית בעניין לא מהותי, אלא ייחוס התנהלות שיטתית לא נורמטיבית או עבריינית. ברור, אם כן, שיש בכך משום "לשון הרע" לפי הגדרת החוק.

43. לנתבע לא עומדת כל הגנה ביחס לביטוי זה, שכן הוא לא הוכיח שמדובר בדברי אמת, היינו שהתובע הוא אדם שלילי, שאינו נורמטיבי, שאינו שומר על החוק או שנוטה שלא לשמור על החוק באופן שיטתי. לא מצאתי בתצהירו של הנתבע, בדל של ראיה או אזכור, להתנהגות עבריינית או לא נורמטיבית שיטתית של התובע בעבר ולא מצאתי בשאר חומר הראיות, ראיה לכך.

44. ויודגש – העובדה שבמקרה הנוכחי, התובע אמר דברים שמתירים ושמעודדים לעבור עבירה פלילית של לשון הרע, אין בה די. הביטוי לא מפתיע, כאשר הוא נאמר על המקרה הנוכחי, מסמן

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ת"א 4963-09-16 הרב אמנון יצחק נ' עמרי פרידמן

שעוד קודם לכן, התנהל התובע בצורה שלילית או עבריינית שיטתית ומכאן שאין זה מפתיע כי כך התנהג הפעם.

45. גם לא הוכחה הגנת תם הלב, לא תחולת מי מסעיפי המשנה של סעיף 15 לחוק ולא תחולתה של הגנה אחרת שבחוק, כמו גם לא תם הלב האובייקטיבי הנדרש לפי סעיף 16(ב)(2), שכן כדי לקבל הגנה זו, היה על הנתבע להוכיח כי ביצע את כל הבדיקות הסבירות להיווכח אם אכן יש לתובע עבר מוכח של התנהלות עבריינית או שלילית שיטתית שתצדיק לומר עליו שאין זה מפתיע כי הוא מעודד לפשע, והנתבע לא רק שלא הוכיח כי ביצע בדיקה כלשהי בעניין זה, אלא שגם לא טען שביצע בדיקות כאמור.

"אז בואו אני אספר לכם כמה דברים על אמנון: דבר ראשון, הוא נוסע בשבת להרצאות בטענה שמותר לו"

46. בכל הנוגע לאמירה כי התובע נוסע להרצאות בשבת בטענה שמותר לו, דבר שהתובע מכחיש מכל וכל, טוען הנתבע כי הוא הסתמך על ראיון שנערך עם התובע, בתכניתו של אמנון לוי "בפנים אמיתיות".

47. הקטע הרלוונטי נמצא בין הדקה 31:20 עד 31:50 (ולא 31:38 עד הדקה 32:38, כפי שנרשם בסיכומי הנתבע), בסרטון יוטיוב, שכותרתו "הרב אמנון יצחק בפנים אמיתיות עם אמנון לוי הפרק המלא HD". להלן ציטוט דבריו של התובע באותו קטע של הראיון:

"התובע: למצילים יש להם את ה,

אמנון לוי: מי החליט שאתה מציל?

התובע: מותר לי לנסוע,

אמנון לוי: מי החליט שאתה מציל?

התובע: ההלכה, לי מותר לנסוע בשבת להציל אותך.

אמנון לוי: איפה תראה לי בהלכה איפה בהלכה אמנון מציל.

התובע: אראה לך אראה לך, אז איך מותר לי? רק לאמנון יצחק מותר? לך יהיה אסור, לרב שטיינמן יהיה אסור, לרב עובדיה יהיה אסור, לי מותר, כי יש לי את הכוח להשפיע על אנשים, לכן מי שיכול להציל מותר לו לנסוע בשבת."

48. התובע טען בכתב התשובה (ס' 9.2 ו-9.3) וכן בתצהירו (ס' 20, 23 ו-24 לתצהירו), כי מעולם לא נסע בשבת להרצאות ומעולם לא אמר שהוא עושה זאת וכי כל שאמר הוא כי מי שיש לו את הכוח להציל יהודי, מותר לו, כדי להצילו, לנסוע בשבת, ממש כפי שאמבולנס רשאי לנסוע בשבת כדי להציל חולה.

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ת"א 4963-09-16 הרב אמנון יצחק נ' עמרי פרידמן

49. גם בחקירתו הנגדית חזר על כך והסביר כי ההיתר שיש לו הוא למקרי חירום בלבד, כגון מצב שבו צריך להציל מי שרוצה להדיח עצמו מדת ישראל ולא ניתן להמתין עד צאת השבת כדי להצילו מכך ואף ציין כי טרם יצא לו לעשות שימוש בהיתר זה. להלן מספר ציטוטים מעדותו בעניין זה (לציטוטים שלהלן ובכלל לעדות התובע בנושא זה ראה עמ' 21 ש' 4 – עמ' 23 ש' 4):

"אל תשמיע, אני אסביר לך. אמרתי שאם אני אצטרך להציל את אמנון לוי, אז יהיה לי מותר לנסוע בשבת להציל אותו. למה? משום שמי שהולך לעבור על דת ואתה יודע שאתה מסוגל להציל אותו מלהשתמד להפוך לגוי לגמרי, אז יש מצווה להציל אותו ומי יכול רק מי שיכול להשפיע עליו".

"אז מה אני אומר, שמותר לי. לא שנסעתי חס ושלום, וודאי שלא להרצאות".

"עוד לא נזקקתי עד היום למצב כזה שאני צריך להציל מי שרוצה להדיח עצמו מדת ישראל. במידה ויהיה כזה דבר, ההלכה מחייבת אותי, אני לא עושה טובה".

"זה שיש לי אייפון, זה לעזרה והצלה, אני חייב להיות נגיש כמו מד"א או ארגון הצלה שמחזיקים גם טל' בשבת ועונים בשבת ונוסעים בשבת להציל נפשות כי השבת אומרת הצלת נפשות ופיקוח נפש ודחייה מן הדת, השבת מתבטלת מלפני זה.

להלן קטע נוסף מעדותו של התובע, הכולל גם את השאלות שנשאל בעניין זה:

- ש. תאר לנו מצב בו תאלץ לנסוע בשבת עקב יכולותיך לנסוע בשבת?
- ת. אם אתה תחליט להדיח את עצמך ונניח שאני משוכנע שאתה אומר שאני היחידי שמשפיע על חיי, אני שמעתי את ההרצאות שלך ואני מסכים לדברים, אתה רוצה להיות נוצרי, מודיעים לי שחבר שלך עו"ד שלך רוצה להדיח את עצמו, אני יודע באמת, לא סתם, שתוכל להינצל על ידי שכנוע שלי, אני לוקח את הרכב ונוסע אליך.
- ש. משמע, אם אני אומר שאני עושה חזיר על האש תסע?
- ת. לא. להמיר דת זה אדם שרוצה לעבור למסיון זאת אומרת להיות נוצרי. אבל אם תשכנע אותי באמת ואני אשוכנע, אני לא פתי, שאתה לא רוצה שאחלל שבת סתם, אז וודאי שאני אסע להציל אותך.
- ש. תן לי דוג' למשהו שלא יכול להמתין ליום ראשון?
- ת. מישהו עומד לטוס עם כומר לאינדונזיה.
- ש. כשאתה אומר בתכנית של אמנון לוי שמותר לך להציל בשבת נפשות?
- ת. להציל מהדבר שאמרתי, בגלל שיש לי כח להשפיע.
- ש. כוונתך למקרים שאנשים שעולים על מטוס בשבת?
- ת. לא. אמרת אם זה רק לא סובל דיחוי עד יום ראשון. אם זה סובל דיחוי עד יום ראשון, מה פתאום שאסע ביום שבת?

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ת"א 4963-09-16 הרב אמנון יצחק נ' עמרי פרידמן

50. בתצהירו של הנתבע הוא מסביר כי ראה את התכנית של אמנון לוי והראיון עם התובע, שבו התובע מציין כי מותר לו לנסוע בשבת כדי להציל נפשות. דא עקא, הנתבע לא הסביר בתצהירו, מדוע אמר על התובע בפרסום שפרסם "הוא נוסע בשבת להרצאות בטענה שמותר לו", למרות שבראיון הנ"ל לא אמר התובע את הדברים הללו וכיצד הסיק זאת הנתבע בכל זאת.

51. בחקירתו הנגדית משנשאל על כך הנתבע, הסביר שכך הבין את הדברים (עמ' עמ' 33 ש' 1 – 20):

- ש. מה העמדה שלך לגבי החלק הראשון, אני אספר לכם מי זה אמנון יצחק הוא נוסע להרצאות בשבת. מדובר בהמצאה נוספת או בציון עובדה שכתבת ובדיעבד התבררה כלא נכונה?
- ת. העובדה שצינתי היתה מבוססת כאמור על הקטע מתכנית של אמנון לוי, בניגוד למה שנטען מהצד השני, אני כן הבנתי את צורה תקיפה שבה טען שמותר לו לנסוע בשבת להציל נפשות ובלי פרוט כמה קיצוני המקרה יכול להיות. זה נשמע לי בברור כאילו מדי פעם קורה שהוא נוסע אולי במוצאי שבת. זה מה שאני יכול הבין על כך שהגן בתוקף על הזכות שלו לנסוע בשבת.
- ש. במוצאי שבת אמרת. למה כתבת נוסע בשבת להרצאות?
- ת. אם זה לפני יציאת השבת, אני לא יודע.
- ש. נספח ג' לתצהיר. אתה כותב לאותו גולש רוי פתאל שאתה זוכר שזה היה אצל אמנון לוי והוא אמר את זה בעצמו אבל אתה לא טורח לחפש אם יתבע אותי על הטענה הזו, אחפש. מאז כתב התביעה ועד היום, מצאת בתכנית של אמנון לוי או בכל מקום אחר באינטרנט מקום אחד שהתובע אמר על עצמו אני נוסע בשבת להרצאות כי זה פיקוח נפש?
- ת. כפי שאמרתי קודם, הצורה שבה התבטא באותה תכנית משתמע ממנה.
- ש. תענה על השאלה.
- ת. מצאתי את המקור שבו אומר לאמנון לוי בצורה תקיפה, מסביר לו למה מותר לו.
- ש. דברים נוספים מצאת?
- ת. לא חיפשתי. זה היה הקטע המדובר.
- ש. בחיים לא ראית את התובע נוסע בשבת לכל צורך שהוא?
- ת. מעולם לא ראיתי אותו קודם מחוץ למדיה כלשהי.

52. בכל הכבוד, לא שוכנעתי מהסברי הנתבע. אני סבור שבעניין זה לא עומדת לו הגנה מפני התביעה.

53. הנתבע לא הוכיח כי עומדת לו הגנת האמת בפרסום, שכן לא הוכח כי התובע נוסע בשבת להרצאות או כי הוא נוסע בשבת בכלל. התובע הכחיש זאת ועדותו אמינה עליי. הנתבע לא הביא ראיה נוגדת לכך בתצהירו. בחקירתו הנגדית, כאשר נשאל על כך, אישר כי לא ראה את התובע מעולם נוסע בשבת.

54. לנתבע גם לא עומדת הגנת תום הלב. דברי התובע בראיון המדובר, לכל הפחות, לא היו קונקלוסיביים ולא היו ברורים, ביחס לשאלה האם הוא אי פעם נסע בפועל בשבת כדי להציל נפשות ועל אחת כמה וכמה ביחס לנסיעה בשבת להרצאות. המילה "הרצאות" לא הוזכרה כלל באותו קטע של הריאיון.

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ת"א 4963-09-16 הרב אמנון יצחק נ' עמרי פרידמן

55. מעיון בחלק הרלוונטי של הריאיון, כפי שצוטט לעיל, עולה כי התובע הצהיר שהוא רשאי לנסוע בשבת כדי להציל נפשות, וזאת משום שיש לו את הכוח להשפיע על אנשים. משמע – התובע לא הצהיר שהוא בפועל נסע אי פעם בשבת, אפילו כדי להציל נפשות ובוודאי שלא הצהיר שהוא נסע בשבת להרצאות או אפילו שהוא רשאי לעשות כן.

56. אני ער לטענת הנתבע שלפיה, אם אדם אומר על עצמו "מותר לי מותר לי" אז יש להניח כי הוא גם מממש את ההיתר שיש לו. גם אם זו מסקנה אפשרית, היא לא היחידה ובכלל נסיבות העניין ועל בסיס הטקסט עצמו, לדידי, לכל הפחות, היה צריך הנתבע להבין שאין זה ברור מאליו מדברי התובע, כי הוא מעיד על עצמו כמי שנוסע בפועל בשבת להצלת נפשות ובוודאי שלא כי הוא נוסע בפועל בשבת להרצאות.

57. בכל הכבוד, הספק שצריך היה להתעורר בליבו של הנתבע נובע לא רק מהטקסט, אלא גם ממה שקרוי הגיון פשוט. התובע הוא רב (הנתבע אגב מכחיש זאת וטוען כי אין לתובע הסמכה להיות רב, אולם עניין זה לא רלוונטי לתביעה דנא), אשר פועל להחזרת אנשים בתשובה.

58. אין צורך להיות דתי, כדי לדעת ששמירה על השבת היא בגדר ערך עליון ביהדות וכך מן הסתם גם עבור התובע. היעלה על הדעת כי רב שפועל להחזיר חילונים בתשובה, יקיים הרצאות בשבת?! שהוא עצמו ייסע בשבת להרצאותיו?! שלא לדבר על מאמיניו או הבאים להרצאותיו, גם אלה ייסעו בשבת, כדי להגיע להרצאה של התובע, שמטיפה לשמור על השבת?! לדידי, תרחיש כזה קצת מופרך ולכל הפחות היה צריך להעלות מיד אצל הנתבע ספק.

59. לפיכך, אני מסכים עם דברי התובע בעדותו, שנאמרו על הנתבע והתנהלותו בהקשר זה ושלפיהם "מי שגמר טכניון אקדמאי ויש לו תעודת הוראה, למד באוני' צריך להבין שתשובה שמקבלים צריך לבאר. להרים טל' ואומרים תגיד לי הרב איך אתה אומר שמותר לך לנסוע בשבת. לא מחליט על דעת עצמו לקרוא לי נאו נאצי או לקלל את אמא שלי שנפטרה, על מה? מה עשתה לו? זה נקרא אקדמי?".

60. הרשלנות של הנתבע והפזיזות שלו בהעלאת תגובה שמטיחה עובדות לא נכונות ביחס לתובע ועוד בעניין כה מהותי, מבלי לבצע בדיקה ממשית בנושא, עולה גם מהתשובה שנתן לאחד המגיבים לתגובתו, כפי שכבר פורט בפרק הרקע של פסק הדין ומובא להלן שוב:

"אני לא זוכר את המקור המדויק. יכול להיות שזה היה אצל אמנון לוי, אבל הוא אמר את זה עצמו. הוא טוען שזה בסדר כי זה פיקוח נפש. תסלחי לי שאני לא טורח לחפש את זה? אם הוא יתבע אותי על הטענה הזו, אחפש. לגבי הדברים האחרים, אלה מן הסתם דברים שהמצאתי כי לטענתו מותר להוציא לשון הרע על מחללי שבת. בדומה, גם יש לו איפון 'באישור מיוחד' ובניגוד להטפותיו כנגד המכשיר".

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ת"א 4963-09-16 הרב אמנון יצחק נ' עמרי פרידמן

61. לו היה הנתבע טורח להקשיב שוב לראיון, לפני העלאת תגובתו לסרטון ולתת לכל הנושא מחשבה יותר מעמיקה, יתכן והיה נוהג אחרת.

62. בהינתן ההתפתחויות הטכנולוגיות של השנים האחרונות והקלות הבלתי נסבלת שבה ניתן ב"הרף העין", או יותר נכון ב"הרף קליק", לפרסם דברים בתפוצה אדירה אודות אדם אחר, המדיניות המשפטית הראויה צריכה לחנך ל"סוף מעשה במחשבה תחילה" ובהתאם לכך לפרש את הביטוי "אמצעים סבירים" שבסעיף 16(ב)(2) בצורה רחבה ולא מצומצמת, אם כי במקרה דנא הנתבע הרי ממילא לא ביצע בדיקה כלשהי.

63. הנתבע לא נקט בכל אמצעי כדי לוודא שהוא מבין אל נכון את דברי התובע ובהינתן כי הוכח שלציבור ישנה גישה בלתי אמצעית לתובע, אשר מתראיין לכלי התקשורת ומקיים הרצאות ומפגשים לרב, שבהם הוא עונה לשאלות הקהל, אין ספק בעיני כי יכול היה הנתבע לברר מול התובע או מול מי מטעמו, בקלות יחסית, את פשר האמירה, לפני העלאת התגובה לרשת.

64. אני ער לכך שצו השעה של עידן הרשתות החברתיות מחייב וגם מצדיק במקרים רבים, "התנהלות מיידית", שמאפיינת את אותן הרשתות ואת אותן ההתכתבויות, אולם עובדה זו אינה יכולה להתיר פגיעה לא מוצדקת בשמו של אדם. הנתבע יכול היה, לכל הפחות וככל שמידיות התגובה הייתה כה חשובה לו, לסייג בצורה ראויה את דבריו.

65. לבסוף, גם לא עומדת לנתבע הגנת סעיף 15(1) לחוק, שכן גם אם לא ידע את הנסיבות שמהן משתמעת לשון הרע (בהינתן שסובייקטיבית סבר שהתובע אמר על עצמו כי הוא נוסע בשבת להרצאות), לכל הפחות היה צריך לדעת, שכן הייתה מוטלת עליו בנסיבות העניין חובה לברר את הדברים ואילו היה מברר אותם, היה שומע מהתובע כי לא התכוון לכך.

66. משהנסיבות חייבו עריכת בדיקה והנתבע לא עשה כן, חלה החזקה הקבועה בסעיף 16(ב)(2) לחוק, שלפיה נהג הנתבע בחוסר תום לב, חזקה שלא נסתרה ועל כן לא עומדת לנתבע הגנת תום הלב גם ביחס לפרסום שהתובע נוסע בשבת להרצאות.

"מבחינתי הוא מחלל שבת, ולדבריו זה אומר שמותר להגיד עליו לשון הרע"

67. מאחר שהתובע התיר להוציא לשון הרע על מחללי שבת ומאחר ולגישת הנתבע התובע עצמו נוסע בשבת להרצאות ובכך יש משום חילול שבת מבחינת הנתבע (שלא מקבל את ההיתר המיוחד שהתובע לוקח לעצמו בעניין זה), מסיק הנתבע כי לפי דברי התובע עצמו, יש היתר לנתבע להוציא

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ת"א 4963-09-16 הרב אמנון יצחק נ' עמרי פרידמן

על התובע לשון הרע ובהתאם לכך, הנתבע מטיח בתובע דברי לשון הרע קשים בחלק השני של הפרסום, שעוד אתייחס אליהם בהמשך פסק הדין.

68. אני מסכים עם הנתבע כי המשפט "מבחינתי הוא מחלל שבת", הנו בגדר הבעת דעה ולא בגדר הטחת עובדה. עם זאת, גם הבעת דעה כפופה לתום לב. משלא היה בסיס לקביעה כי התובע הוא מחלל שבת ומשלא נעשתה בדיקה סבירה קודם לקביעה זו בקשר לכך, הבעת דעה על התובע שהוא מחלל שבת, לא נעשתה בתום לב ולא יכולה לזכות להגנה.

69. לנוכח כל הממצאים עד כה, ברור שגם אין ממש במסקנת הנתבע שניתן כביכול, על רקע דברי התובע עצמו, להוציא לשון הרע על התובע, כלומר לומר עליו דברים שליליים שאינם אמת, כפי שעשה הנתבע בפועל.

70. הבסיס שהצדיק את מסקנת הנתבע התמוטט וזאת משהסתבר כי אחד משני אדניו שקיומם נדרש במצטבר, לא התקיים, היינו כי התובע לא אמר שמותר לו לנסוע בשבת להרצאות ולא אמר שהוא בפועל עושה כן או כי אי פעם נסע בשבת בכלל, גם לצורך הצלת נפשות.

החלק השני של הפרסום

"אז אמנון יצחק הוא חבר בארגון ניאונאצי. אמנון יצחק אונס ילדות של מעריצים. אמנון יצחק לא משתמש בנייר טואלט, הוא מנגב את התחת רק עם דגל ישראל או עם דפים מספרי הקודש שהוא גנב מבתי הכנסת"

71. כעת אנו מגיעים לחלק הכאוב ביותר של הפרשה והקשה ביותר לכאורה של הפרסום, אם כי יש להניח כי גם החלק הראשון של הפרסום, בעניין נסיעה בשבת להרצאות וחילול שבת, היווה מבחינת התובע פגיעה קשה.

72. לאחר שהנתבע, לשיטתו, ביסס בפתח הפרסום שפרסם, בצורה לוגית, את זכותו להוציא על התובע דיבה, לפי ההיתר שלדעתו התובע עצמו נתן, הוא פונה בפרסום המדובר להטיח דיבה קשה בתובע, בבחינת פעולה לפי הנחיית התובע עצמו. בכך ביקש הנתבע להציג לתובע את האירוניה הגלומה בהיתר שנתן להוציא לשון הרע על מחללי שבת ואת חוסר הצדק המשווע של היתר זה.

73. דא עקא, שכאמור, מגדל הקלפים שבנה הנתבע כדי לבסס את זכותו להוציא דיבה על התובע, התמוטט עוד בתחילת הדרך, משהסתבר כאמור, כי הבסיס העובדתי להיתר זה, לא היה מבוסס.

74. עם זאת, העובדה שלא היה ממש בתשתית העובדתית שעליה ביסס הנתבע את זכותו לערוך את התרגיל הביקורתי שערך ושלא היה על כן רשאי כלל להכפיש את התובע, אינה הופכת את

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ת"א 4963-09-16 הרב אמנון יצחק נ' עמרי פרידמן

ההכפשות באופן אוטומטי או בכלל, לייחוס עובדות לתובע. עניין זה טעון בדיקה לפי הטקסט עצמו וההקשר שלו.

75. לאחר שבחנתי את הטקסט כולו, את ההקשר שלו ואת כלל נסיבות העניין, אני סבור כי הקורא הסביר יבין שהנתבע לא באמת האמין בעובדות שהוא הטיח בתובע, אלא המציא אותם לצרכי התרגיל הביקורתי.

76. מהחלק הראשון של הפרסום, שבו מניח הנתבע את התשתית העובדתית שתתיר לו להכפיש את התובע, יחד עם העובדה שהנתבע בחר לייחס לתובע שורה של הכפשות כה פרועות כביכול, מביאים יחד, למסקנה כי הקורא הסביר יבין שלא מדובר בהצהרת עובדות, אלא מלכתחילה ובמוצהר, ייחוס דברים שליליים שאינם אמת לתובע, כתרגיל ביקורתי, בבחינת לתת לתובע לטעום מן הדייסה שהוא עצמו בישל, עת טען כי מותר להוציא לשון הרע על מחללי שבת, כאשר הנתבע עצמו לא מתיימר להאמין בדברים שהטיח בתובע, אשר הומצאו לצרכי התרגיל. גם העובדה שהפרסום פורסם בדף פייסבוק שמעיד על עצמו כאכסניה לביקורת סאטירית בקשר למחזירים בתשובה, תומכת במסקנה הנ"ל.

77. עם זאת, גם בהינתן כי לא מדובר בייחוס עובדות לתובע, הרי שעה שכל התרגיל הביקורתי נסמך על היתר שכביכול נתן התובע עצמו להוציא עליו לשון הרע ומשהסתבר כי לא היה כל בסיס להיתר זה ושעה שאין זכות שבדין, כך סתם ושלא במסגרת ביקורת לגיטימית כזו או אחרת, לומר על אדם אחר דברים שליליים שאינם אמת, גם אם מתוך הטקסט ברור כי המפרסם אינו באמת מייחס את העובדות לאותו אדם, יש לראות גם בהכפשות הקשות שנאמרו על התובע במסגרת הפרסום, כלשון הרע, שאין לנתבע הגנה מפניה. העובדה שלא מדובר היה בייחוס עובדות, תילקח בחשבון רק בעת שקילת הפיצוי הראוי בנסיבות העניין.

78. למעלה מן הדרוש, יש מקום להבהיר, כי גם לו ההנחות העובדתיות שהניח התובע בפרסום היו נמצאות כדברי אמת והייתה הצדקה לתרגיל הביקורתי שערך הנתבע, לא היה זה מובן מאליו כי דין התביעה להידחות.

79. פסק הדין המנחה בנושא של גבולות חופש הביטוי, מול זכותו של אדם לשם טוב, בהקשר של הבעת דעה ולרבות ביקורת סאטירית וכדומה, ניתן על ידי בית המשפט העליון בע"א 4534/02 **רשת שוקן בע"מ נ' הרציקוביץ, פד"י נה (3) 558**.

80. להלן מבחר ציטוטים מפסק הדין, אשר לדידי מדברים בעד עצמם ומשרטטים את השיקולים שיש לשקול בעת התנגשות בין חופש הביטוי וזכותו של אדם לשם טוב, כאשר אין מדובר בהצהרת עובדות, אלא בהבעת דעה ו/או ביקורת סאטירית או דומה לה:

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ת"א 4963-09-16 הרב אמנון יצחק נ' עמרי פרידמן

"הערעור שבפנינו חוזר ומציב את שאלת האיזון החוקתי בין חופש הביטוי לבין הזכות לשם טוב במסגרת חוק איסור לשון הרע, תשכ"ה-1965. בענייננו עומדת על הפרק השאלה מה דינו של מאמר שאינו מתיימר להציג עובדות, אך מציג אדם בצורה השמה אותו ללעג. האם קמה לאותו אדם זכות תביעה בגין עוולת לשון הרע?".

10. הרקע לכתבה היא התבטאותו של הרציקוביץ', המדמה את העיתונאים המסקרים את תחום הספורט לעכברים. הכתבה היא הבעת דעה חריפה ובוטה על התבטאות זו, הנוקטת דרך משל, ולפיה בהתבטאותו הפך הרציקוביץ' למה שיצא נגדו. ברי כי הכתבה אינה מתיימרת להציג עובדות. למרות מקצת טענות הרציקוביץ' נהיר, לפי לשון הטקסט, מבנה חלוקת הפיסקאות והרקע לכתבה, כי קורא סביר לא ייחס להרציקוביץ' את אותן סצנות מיניות המיוחסות ללורדים. על-כן הכתבה משתייכת באופן כללי לפרסומים שהם הבעת דעה. הבעת דעה נתפסת, בעיני האדם הסביר, כפוגענית פחות מהצהרת עובדה. בניגוד לפרסום עובדה אשר מתיימר לדווח על התרחשות שאירעה במציאות, ברי כי הבעת דעה מציינת את רשמיו של המפרסם. מכאן פתוחה הדרך של כל קורא וקורא לגבש עמדתו האישית *Cochran v. NYP Holdings, Inc. (1998) [21]; Rodriguez v. Panayiotou (2002) [22]*.

11. מבחינה פרשנית המשקל של חופש הביטוי מתחזק כאשר עסקינן בביטוי כגון ביקורת, סאטירה, פרודיה, טור דעות, שמטרתו בעיקר לעורר ויכוח ציבורי, אך הוא חף מיומרה להציג אמת עובדתית. כאשר מדובר בהבעת דעה מסוג זה, הגבלת חופש הביטוי פוגעת בצורה קשה בקיומו של "שוק רעיונות" חופשי, בצורך להגשמה עצמית ובלב לבו של השיח הדמוקרטי. סאטירה, לשם הדוגמה, בהיותה צורת ביטוי בוטה ועוקצנית, נועדה לעורר פרובוקציה, להתריס ולעיתים אף להתסיס על-מנת ליצור דיון ציבורי (השווה לעניין הבעת עמדה תקיפה: ע"א 7/79 הוצאת ספרים "החיים" נ' רשות השידור [12]; ע"א 723/74 הנ"ל [10]). מטבע הדברים, סאטירה נוקטת לשון הגזמה ונעזרת באמצעים אמנותיים, כגון משל, אלגוריה ומטאפורות בוטות (ראו לעניין קריקטורה [37] *Beutel v. Ross (2001)*). החשש לפגיעה בשמו הטוב של אדם נחלש במידת מה, כיוון שהקורא הסביר מבין שייחוס תכונות נובע מהתרשמות של המפרסם ואינו אבסולוטי. במשפט האנגלי האיסור על פרסום לשון הרע חל גם על ביטוי שיש בו כדי להעמיד אדם באור מגוחך (*Ridicule*), עם זאת עמדה מקובלת היא שאין להטיל חבות בגין ביטוי מסוג זה, אלא אם הביטוי אכן גורם לחוסר אמון לגבי מושא הכתבה או להשפלתו. המשפט האנגלי מותח קו בין ביטויים מסוג זה לבין ביטויים שיוצרים חוסר נוחות בלבד (Price *supra* [40], at p. 17, § 2-19).

12. אולם בצד המשקל שניתן לחופש הביטוי בעת עריכת האיזון הראוי בעניין "הבעת דעה מהסוג הטהור", יש לזכור כי גם ביטוי כזה עלול לפגוע בכבודו של אדם ולבזותו. אין לאפשר כל השתלחות

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ת"א 4963-09-16 הרב אמנון יצחק נ' עמרי פרידמן

פוגענית ולו מכיוון שהיא חוסה תחת הסוגה של פרודיה או סאטירה. העלבות והכפשות אינן מוגנות. במקרים כאלה תגבר זכותו של התובע לשם טוב (ראו למשל עמדת המשפט הגרמני: 93 BVerfGE [35] 293 266 atp.). לדוגמה, דימוי אדם כחיה באופן שאינו מהווה משל לתכונותיו האנושיות, אלא בצורה המכוונת להפשיטו מהווייתו האנושית, הינו פוגעני ובלתי נסבל (לעמדת המשפט הגרמני: 75 BVerfGE 369 [36], at p. 379). דימוי כזה פוגע בכבוד האדם ובשמו הטוב ועומד בתנאי סעיף 1 לחוק איסור לשון הרע."

13. אם כך, בעת ניתוח פרסום יש לעמוד, כשלב ראשון, על מובנו של הביטוי; על המשמעות הטמונה בו. יש לשלוף מתוך הביטוי את פרשנותו הסבירה ולברר אם מדובר בביטוי הגורם להשפלת אדם פלוני בעיני האדם הסביר. כאשר מדובר בביטוי ציורי, סאטירי או פרודי, משימה זו מורכבת. מטבע הדברים, ביטויים אלה נעזרים בלשון ציורית, במוטיבים, בהגזמה ובעיוות המציאות עד כדי גיחוך. פירוש מילולי של הביטוי יוביל למסקנות מוטעות, כיוון שהוא מפשיט מן הביטוי את אופיו המטפורי (ראו למשל: [38] [1980] *Vander Zalm v. Times Publishers* [36] 369 BVerfGE 75 atp. 377). לכן יש לייחס לביטוי את המשמעות הסבירה של המילים לפי הקשרן תוך התחשבות באופייה של הסוגה ובהתאם לתפיסות מקובלות של האדם הסביר. עם זאת כאשר בית-המשפט נתקל בקושי פרשני, עליו להעדיף את הפרשנות שלפיה הביטוי איננו לשון הרע.

14. אולם בכך אין די. בשלב שני יש לברר אם משמעותו של הביטוי מקימה חבות בגין עוולת לשון הרע. שיקול חשוב נוסף שיש לשקול במסגרת זו הוא זהות הנפגע מן הביטוי, וביתר דיוק, היותו איש ציבור, דמות ציבורית או אדם פרטי. במשפט האמריקני זהו שיקול מכריע, ובמקרים כאלה ניתן משקל מקסימלי לחופש הביטוי *(50 Am. Jur. 2d [42], § 67; New York Times Co. v. Sullivan)*.

[23] (1964). אין לקבוע קריטריונים נוקשים בנדון. עם זאת בפרשת אבנרי [2] ציינתי כי :

"...גופים ואנשים, הנושאים במשרות ציבוריות או בתפקידים שלציבור עניין בהם, נוטלים על עצמם מעצם מעמדם ותפקידם סיכונים הקשורים בהתנכלות לשמם הטוב. כמובן, אין בכך כדי להצדיק פגיעה בשמם הטוב, שהוא היקר בנכסיהם, אך יש בכך כדי להחליש את המשקל שיש ליתן לשיקול זה ביחס לחופש הביטוי" (שם, בעמ' 863).

ניתן להרחיב סטנדרד זה ולהוסיף ולקבוע כי המשקל שיש להעניק לזכות לשם טוב נחלש גם כאשר מדובר בדמות ציבורית אשר לה נגישות רבה לכלי התקשורת, ואשר נמצאת במרכז של פולמוס ציבורי (השוו: פרשת אפל [11], בעמ' 620-623; *Chevalier v. Kessler v. Zekman* (1993) [24]; *Animal Rehabilitation Center, Inc.* (1993) [25]; *50 Am. Jur. 2d [42], § 74 (and Cumulative Supplement (vol. 50), § 74); WFAA TV, Inc. v. McLemore* (1998) [26]). אכן בבחינת השאלה אם מדובר בביטוי הפוגע בשמו של אדם בהתאם לסטנדרד אובייקטיבי, יש להביא בחשבון נסיבות

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ת"א 4963-09-16 הרב אמנון יצחק נ' עמרי פרידמן

אלה. מן הרגע שמתעורר דיון ציבורי שאינו במישור עובדתי, עמידותו של הנפגע צריכה להיות גבוהה יותר; עליו להיות נכון לספוג הערות ביקורתיות המתייחסות לדיון זה.

81. ומן הכלל אל הפרט: מחד, ניתן היה לבוא ולומר (לו התרגיל הביקורתי היה מוצדק), כי שעה שהפרסום בסה"כ ביצע בדיוק את מה שהתובע עצמו התיר, התובע מושתק מלהגיש תביעה בגין הפרסום, יהיו ההכפשות חריפות ככל שיהיו, שהרי התובע עצמו בתשובתו לא הגביל את חריפותה של הדיבה שניתן להוציא על מחללי שבת.

82. מנגד, ניתן היה לבוא לומר כי התובע לא באמת נתן את ההיתר הנטען, שכן גם לו הבסיס העובדתי לתרגיל הביקורתי היה אמת, ההצדקה לתרגיל הייתה תלויה גם בדעה של הנתבע, שלפיה התובע מחלל שבת אם הוא נוסע להרצאות או להציל נפשות (משהנתבע מתכחש להיתר המיוחד שהתובע לקח לעצמו בעניין זה), אולם ברור כי התובע עצמו סבור כי היתר זה קיים ועומד לו, כך שברור שאין לפנינו מצב שלפיו התובע התיר במפורש וללא סייג לנתבע או לאחרים להכפיש אותו.

83. אם כל התרגיל היה מוצדק, אפוא, גם בכפוף להבעת דעה ולא רק בכפוף לקיומן של הנחות עובדתיות, ממילא ניתן לבוא ולטעון כי חלה הלכת הרציקוביץ הנ"ל וכי על פיה יש גבול למידת ההכפשות שיש להתיר, גם בסיטואציה מעין זו של ביקורת והבעת דעה.

84. וכפי שנאמר על ידי בית המשפט העליון בפרשת הרציקוביץ: "אולם בצד המשקל שניתן לחופש הביטוי בעת עריכת האיזון הראוי בעניין "הבעת דעה מהסוג הטהור", יש לזכור כי גם ביטוי כזה עלול לפגוע בכבודו של אדם ולבזותו. אין לאפשר כל השתלחות פוגענית ולו מכיוון שהיא חוסה תחת הסוגה של פרודיה או סאטירה. העלבות והכפשות אינן מוגנות. במקרים כאלה תגבר זכותו של התובע לשם טוב".

85. ניתן היה לבוא ולומר כי יש לראות בבחירת הנתבע לייחס לתובע מעשים כה נאלחים וקיצוניים, גם אם כדי להדגיש את הביקורת והמסר, כעובר את גבולות המותר, גם במסגרת הבעת דעה וביקורת וזאת גם במקרה שבו, לשיטת הנתבע, התובע, באופן אירוני ושלא במשים, התיר להוציא דיבה על עצמו.

86. בהינתן המסקנה שהגעתי אליה, שלפיה חלק מהעובדות ששימשו בסיס והצדקה לתרגיל הביקורתי הסתברו כשגויות וכי בהתאם לכך לא הייתה כל הצדקה ממילא לתרגיל הביקורתי ולהכפשת הנתבע כמסר במסגרתו, אין צורך כי אכריע במסגרת פסק דיני זה, מה הייתה

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ת"א 4963-09-16 הרב אמנון יצחק נ' עמרי פרידמן

התוצאה, לו התרגיל היה מוצדק, אם כי נטייתי הברורה הייתה לומר שגם במקרה כזה, עבר הנתבע את גבולות המותר של חופש הביטוי.

החלק השלישי של הפרסום

"עכשיו שיתבע אותי הבנונה ונראה אם אני לא הופך עליו את התביעה, על הסתה לרצח ולשון הרע בעצמו"

87. המשפט "עכשיו שיתבע אותי הבנונה ונראה אם אני לא הופך עליו את התביעה, על הסתה לרצח ולשון הרע בעצמו", כולל דברי לשון הרע.

88. הכינוי "בן זונה", היה מיותר לחלוטין וחסר כל הצדקה, בלשון המעטה. מדובר אמנם בקללה ולא בכוונה אמיתית לייחס עובדות לתובע ואמנם, ההלכה הפסוקה מכירה בכך שבמקרים מסוימים אין לראות בקללות משום עוולות לשון הרע וכדבר שמצדיק פסיקת פיצוי, אולם בהתחשב בכלל נסיבות העניין שלפנינו ובהינתן כי הפרסום לא פורסם בנסיבות קלאסיות של עידנא דריתחא מידי, כגון ויכוח קולני פנים מול פנים וכו', יש מקום לקבוע אחריות ופיצוי גם כאן.

89. נדמה כי גם הנתבע מבין היום את הפסול שהיה נגוע בשימוש בכינוי הנ"ל. ראה עדותו בעמ' 29 ש' 3 – 5, בה אישר כי מדובר בפליטת פה בלהט הדברים.

90. דא עקא, הפרסום של הנתבע פורסם שלוש וחצי שעות לאחר שפורסם הסרטון והנתבע לא הביא ראיה כלשהי לגבי המועד שבו ראה לראשונה את הסרטון, כך שלא ניתן לקבוע כי העלה את הפרסום מיד לאחר שראה את הסרטון.

91. אם אלה פני הדברים, קשה לומר כי מדובר בתגובה מיידית, המאפיינת בדרך כלל נסיבות של "עידנא דריתחא", המצדיקות לעיתים, במקרה של קללות, דחיית תביעה בגין לשון הרע.

92. גם העובדה שהפרסום היה פרסום מורכב מעט, שכלל הצדקה לוגית לעשות לתובע תרגיל ביקורתי, מעיד כי הושקעה מחשבה בפרסום וכי לא מדובר בפליטת פה רגעית ברגע של כעס עצום.

93. בנסיבות, יש לראות, אפוא, בכינוי התובע "בן זונה" כלשון הרע ונתבע כי שמי שאמר דברים אלה שלא בתם לב, כך שלא עומדת לו הגנה כלשהי כנגד פרסום זה.

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ת"א 4963-09-16 הרב אמנון יצחק נ' עמרי פרידמן

94. גם ההמשך, שבו מרמז הנתבע כי אם ייתבע, הוא עצמו יתבע את התובע על "הסתה לרצח" או על "לשון הרע", מרמז לכאורה שהתובע הסית לרצח או אמר לשון הרע, וייחוס דברים אלה לנתבע, מהווה לשון הרע כהגדרתו בחוק, שכן ייחוס דברים כאמור מטיל דופי בתובע ואפילו דופי חמור במקרה של הביטוי "הסתה לרצח" ובכך עשוי להשפילו ולבזותו.

95. דא עקא, לא באה כל הוכחה מצד הנתבע לכך שהתובע הסית אי פעם לרצח ואין הגנה אחרת לנתבע לפי החוק בגין ביטוי זה בנסיבות העניין. לא ברור כלל מהיכן שאב הנתבע את האמירה הזו ואיזו הצדקה מצא לה בדברי התובע או בהרצאותיו.

96. לבד מהטענה שלפיה הנתבע משווה חילול שבת לרצח, מבחינת חומרת העבירות ביהדות, לא מצאתי בטיעוני הנתבע התייחסות לנושא זה של הסתה לרצח מצד התובע. השוואת חילול שבת לעבירה של רצח, גם אם במקביל התובע נתן היתר להוציא לשון הרע על מחללי שבת, לא מהווה, להבנתי, מתן היתר לרצח ועל כן אין כאן הסתה לרצח.

97. לנתבע לא עומדת כאן, אפוא, הגנת האמת בפרסום. גם הגנת תם הלב לא עומדת לו וזאת משלא ערך בדיקות כלשהן לוודא אם דברים אלה (שהתובע מסית לרצח), יש בהם אמת אם לאו.

98. ביחס למילים "לשון הרע", מתוך המשפט הנ"ל ("עכשיו שיתבע אותי הבנוזנה ונראה אם אני לא הופך עליו את התביעה, על הסתה לרצח ולשון הרע בעצמו"), אני סבור כי עומדת לנתבע הגנה.

99. האמירה, שלפיה התובע עצמו אמר דברי לשון הרע על ציבור מחללי השבת, בכך שהתיר להוציא עליהם לשון הרע, היא נכונה בעיקרה, שהרי בהיתר שנתן התובע, הפך את אותו הציבור לציבור שלילי, שמותר לומר עליו דברים שליליים וכאמור מבלי שאפילו סייג את דברי לשון הרע שמותר לומר עליהם, לדברי אמת בלבד, אם כי גם הם אסורים לפי החוק, למעט בנסיבות מסוימות.

100. עומדת, אפוא, לנתבע ביחס לכך הגנת האמת בפרסום וזאת שעה שהיה עניין ציבורי לפרסם כי התובע מוציא לשון הרע על מחללי שבת, בכך שהוא מתיר להוציא עליהם לשון הרע וזאת שעה שהתובע הוא דמות ציבורית כאמור, העוסק בדיוק בנושאים מעין אלה במסגרת פעילותו הציבורית.

הפיצוי הכספי הראוי בנסיבות העניין

101. על רקע כל הממצאים עד כה, נמצא כי אין לנתבע הגנה מפני חלק ניכר מהפרסומים שפורסמו אודות התובע וביחס אליו, במסגרת תגובת הנתבע לסרטון.

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ת"א 4963-09-16 הרב אמנון יצחק נ' עמרי פרידמן

102. התובע עתר לחיוב הנתבע בכפל הפיצוי הסטטוטורי, בטענה שהפרסום שלו נעשה מתוך "כוונה לפגוע", כמשמעותו בסעיף 7א(ג) לחוק ואילו הנתבע טוען שלא הייתה לו כל כוונה לפגוע.

103. האם יש לראות בפרסום כמי שנעשה "בכוונה לפגוע"? אם התשובה לכך תהא חיובית, הרי שגבול הפיצוי הרלוונטי במקרה דנא, יעמוד על סכום התביעה ואם התשובה תהא שלילית, כי אז יעמוד על מחציתו.

104. בע"א (ת"א) 9712-12-13 "קר" שרותי רפואה בע"מ נ' א.מ.ל. אמריקן לייזר בע"מ (פורסם בנבו), נקבעו הדברים הבאים, שמהם ניתן ללמד מה הן אמות המידה כדי להכריע אם פרסום פלוני נעשה "בכוונה לפגוע" אם לאו:

"אפנה, אפוא, ונבחן את טענותיהם של הצדדים לגופן ותחילה, האם הוכח כי הפרסומים נעשו על ידי המשיבה ב"כוונה לפגוע", כמשמעותו בסעיף 7א(ג) לחוק. יחס נפשי של "כוונה לפגוע" אינו נמנה על יסודותיה של עולת פרסום לשון הרע כמשמעה בסעיף 7 לחוק ואולם, הוא הכרחי לצורך התקיימותה של אחריות פלילית בהתאם לסעיף 6 לחוק, הקובע כי "המפרסם לשון הרע, בכוונה לפגוע, לשני בני אדם או יותר זולת הנפגע, דינו מאסר שנה אחת". שאלת מהותה של "כוונה לפגוע" לצורך גיבושה של אחריות פלילית נדונה בע"פ 677/83 בורוכוב נ' יפת [פורסם בנבו] [1985], שבו נקבע, מפי כב' הנשיא ברק (בפסקה 6):

"...כיצד ניתן אפוא לגבש אמת מידה ראויה לאינטרס ציבורי, אשר, מחד גיסא, תיתן הגנה מספקת לחופש הביטוי ולחופש האישי, ומאידך גיסא, תיתן הכרה ראויה לשמו הטוב של אדם ולשלום הציבור? נראה לי, כי אמת מידה זו היא, אם הפרסום נועד לפגוע בשמו הטוב של אדם אם לאו. כך, למשל, כאשר המפרסם פועל מתוך "כוונות רעות ומזימות ארסיות" - כלשונו של השופט אגרנט... - או כאשר מהפרסום עולים "הזדון והרשעות" - כלשונו של השופט עציוני... - מתגבש אותו אינטרס ציבורי, המצדיק לא רק אחריות אזרחית אלא גם אחריות פלילית.... החופש האישי וחופש הביטוי נסוגים, כאשר קיים רצון לפגוע באחר. אותו רצון לפגוע מצדיק התערבות ציבורית בהגנה על היחיד, שכן שלום הציבור נפגע, מקום שאדם מפרסם לשון הרע מתוך רצון או מתוך מטרה או מניע לפגוע".

בהתאם לכך נקבע, כי אין די בהוכחת צפיות ברמה קרובה לוודאות לאפשרות התרחשות הפגיעה, לשם הוכחת "כוונה לפגוע", אלא על המאשימה להוכיח כי מי שפרסם את לשון הרע, התכוון לפגוע באופן ממשי באמצעות הפרסום. הלכה זו נתאשרה ברע"פ 9818/01 ביטון נ' סולטן [פורסם בנבו] [2005] וברע"פ 2660/05 אונגרפלד נ' מדינת ישראל [פורסם בנבו] [2008].

נוכח מהותם של הערכים המתנגשים שיש לאזנם נקבע בפסיקה, כי הדברים שנאמרו ביחס לדרישת ה"כוונה לפגוע" בהקשר לאחריות פלילית, המוטלת בהתאם לסעיף 6 לחוק איסור לשון הרע, ישימים גם בהקשר לסמכותו של בית המשפט לחייב בכפל פיצוי סטטוטורי בהתאם לסעיף 7א(ג) לאותו חוק. ראו: פסק דינה של כב' השופטת אבניאלי בת.א (ת"א) 68804/04 עו"ד ישראל שמעוני קנר נ' שכטר [פורסם בנבו] [2006]; פסק דינו של כב' השופט שיינמן בע"א (מרכז) 32031-10-12

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ת"א 4963-09-16 הרב אמנון יצחק נ' עמרי פרידמן

דנון תקשורת תדמיתית בע"מ נ' הרב אמנון יצחק [פורסם בנבו] [2013]. ברע"א 5022/15 [2013] דחה כב' השופט זילברטל בקשת רשות ערעור על פסק הדין האחרון, בצינו:

"...מעל לדרוש אציין, מבלי להכריע, כי יש היגיון רב בפסק דינו של בית המשפט המחוזי; שכן אם די יהיה בקיומה של צפיות שהפרסום המעוול יפגע במושא הדברים על מנת שייקבע כי מדובר בפרסום שנעשה בכוונה לפגוע, נמצא שכל פרסום שיש בו לשון הרע, בשל טבעו ככזה, ייחשב כפרסום שנעשה בכוונה לפגוע. נדרש, אפוא, קיומו של יסוד נוסף, של התנהגות זדונית, של כוונה 'של ממש' לפגוע, שקיומו לא הוכח במקרה דנא. לפיכך ניתן, לכאורה, להתבסס על ההלכות שנקבעו לגבי העבירה הפלילית של פרסום לשון הרע..."

105. אם לזקק, אפוא, מהמובאה הנ"ל את אמות המידה, הרי שאלה הן: "נראה לי כי אמת מידה זו היא, אם הפרסום נועד לפגוע בשמו הטוב של אדם או לא. כך, למשל, כאשר המפרסם פועל מתוך "כוונות רעות ומזימות ארסיות" - כלשונו של השופט אגרטל... - או כאשר מהפרסום עולים "הזדון והרשעות" - כלשונו של השופט עציוני... - מתגבש אותו אינטרס ציבורי, המצדיק לא רק אחריות אזרחית אלא גם אחריות פלילית....".

106. בהינתן האמור לעיל ובהינתן כלל נסיבות העניין, סבורני כי יש להגיע למסקנה כי הפרסום שפרסם הנתבע נעשה לא רק, אולם גם מתוך כוונה לפגוע.

107. הכוונה לפגוע לא באה לידי ביטוי בעצם העובדה שהנתבע החליט לערוך לתובע תרגיל ביקורתי ואשר הרצון לבצע אותו, לא היה כרוך לדעתי בזדוניות, ברשעות או בכוונות רעות וארסיות. עובדה זו ניכרת מכלל נסיבות העניין וגם מדברים שכתב הנתבע בתגובתו לאחד המגיבים על הפרסום, כמו גם מההבהרה שכתב לאחר הגשת התביעה.

108. לדידי, גם לא הייתה כוונה לפגוע בחלק הראשון של הפרסום, אשר ייחס עובדות מסוימות לתובע, שבחלקן אמנם הסתברו כי אין בהן ממש, כגון שהתובע נוסע בשבת להרצאות, שהרי לכל היותר ההתנהלות בעניין זה הייתה בגדר רשלנות ופזיזות, אולם רחוק מכוונה לפגוע, כמשמעותו של מושג זה בפסיקה, כנזכר לעיל. הוא הדין ביחס למסקנה של הנתבע כי התובע מחלל שבת.

109. עם זאת, בבחירת הנתבע דברי דיבה כה זדוניים וארסיים במיוחד, הייתה קיימת, מעבר לשימוש שנעשה בהם לצרכי התרגיל הביקורתי, גם כוונה לפגוע ולהלך שוב ההכפשות המדוברות: "אז אמנון יצחק הוא חבר בארגון ניאונאצי. אמנון יצחק אונס ילדות של מעריצים. אמנון יצחק לא משתמש בנייר טואלט, הוא מנגב את התחת רק עם דגל ישראל או עם דפים מספרי הקודש שהוא גנב מבתי הכנסת".

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ת"א 4963-09-16 הרב אמנון יצחק נ' עמרי פרידמן

110. לדידי, מההכפשות החמורות הנ"ל עולה, אפוא, כוונה, לא רק לקיים את אותו התרגיל הביקורתי, אלא במקביל, להשיג מטרה נוספת מעבר לכך והיא - לעלוב ולפגוע קשות בנתבע, מעבר לנדרש לצרכי הביקורת.

111. מסקנה זו נלמדת, בראש ובראשונה מההכפשות הקיצוניות שבחר הנתבע ומכך שבחר, בקפידה יש לומר, שלש הכפשות שונות מתחומים שונים, שכל אחת עוסקת בנושא רגיש מאין כמותו (נאציזם; אינוס ואינוס קטינים בפרט; פגיעה בספרי קודש), כאשר ההכפשות שנבחרו באותם התחומים מהוות, כל אחת בתחומה, taboo מוחלט בכל חברה מערבית נאורה ושומרת חוק ובחברה הישראלית בפרט.

112. המסקנה שהיה בפרסום גם אלמנט של כוונה לפגוע עולה גם מהעובדה שהנתבע יכול היה להשיג את המטרה של התרגיל הביקורתי הנ"ל, ללא הכפשת התובע בכלל, כלומר, להסתפק בטענה שלפי ההיגיון של התובע עצמו, מותר לנתבע, או לכל אדם אחר לצורך העניין, להוציא דיבה על התובע, אולם מבלי לעשות כן בפועל, או, לכל היותר, יכול היה הנתבע להסתפק בהכפשות אחרות, שאינן כה קיצוניות וכה מעליבות ופוגעניות במיוחד.

113. אני ער לטענת הנתבע, שלפיה בחר במודע בהכפשות הקיצוניות ואף המופרכות ביותר, הן כדי שיהיה ברור שלא מדובר בייחוס עובדות אמת לתובע והן כדי להעביר את המסר ולא כדי לפגוע סתם ואני ער לחלוטין לכך שחלק אינטגרלי מביקורת (סאטירה, אירונית, צינית, סרקסטית וכו'), הוא לגלוג על מושא הפרסום, לגלוג שבאמצעותו מועבר המסר.

114. אני גם ער לכך שמן הראוי שבית המשפט לא יתערב בדקדוקי הטעם הטוב של ביקורת לגיטימית, בפרט סאטירית ושכמותיה, אולם כאמור בהלכה הפסוקה, גם לביקורת מעין זו ישנם גבולות על פי הדין וכפי שנאמר, חופש הביטוי אינו חופש השיסוי. במקרה כזה, כדי להכריע אם הגבול הופר, אין מנוס, אפוא, מכך שבית המשפט יתייחס לביטויים ולדימויים גופם.

115. לבסוף, הכוונה לפגוע עולה לדידי גם ממשפט הסיום של הפרסום ("עכשיו שיתבע אותי הבנזונה ונראה אם אני לא הופך עליו את התביעה, על הסתה לרצח ולשון הרע בעצמו"), אשר לחלוטין לא היה נדרש לצרכי התרגיל הביקורתי ואשר ניכרת בו התגרות ברורה וגלויה בתובע.

116. לפיכך, אני סבור שנוכח העובדה כי הפרסום נעשה, גם מתוך כוונה לפגוע, הרי שהגבול העליון של הפיצוי המוסכם מבחינת הדין, באופן עקרוני, יכול וצריך לעמוד על כפל הפיצוי הסטטוטורי ולא על מחצית סכום זה.

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ת"א 4963-09-16 הרב אמנון יצחק נ' עמרי פרידמן

117. עם זאת, מיותר לציין כי אין זאת אומרת שיש לפסוק לתובע את הגבול העליון של כפל הפיצוי הסטטוטורי או סכום המתקרב לכך. יתרה מכך, גם בתביעה לכפל פיצוי סטטוטורי, שהוכח בה כי הפרסום נעשה גם מתוך כוונה לפגוע, בית המשפט רשאי לפסוק כל סכום, לפי שיקול דעתו ועל פי נסיבות העניין, עד לגבול הנ"ל, לרבות פסיקת סכומים הנופלים אפילו מהגבול העליון של הפיצוי הסטטוטורי הרגיל לפי סעיף 7א(ב), שחל כשאין כוונה לפגוע.

118. בית המשפט העליון קבע כי שלוש תכליות עיקריות עומדות מאחורי פיצוי בגין לשון הרע: תכלית תרופתית - השבת המצב לקדמותו; תכלית עונשית - פיצוי כסנקציה כנגד המעוול; ותכלית חינוכית/הרתעתית - פיצוי במבט לעבר כלל הציבור (ראה ע"א 89/04 ד"ר יולי נודלמן נ' נתן שרנסקי - פורסם באתרים משפטיים).

119. בהמשך לכך קבע בית המשפט במקרה הנ"ל, את הדברים הבאים ביחס לשיקולים לצורך פסיקת פיצויים: "מעקרונות היסוד האמורים לעיל, נגזרים השיקולים שיש לשקול לצורך הערכת שיעור הפיצוי הראוי, בין לחומרה ובין לקולא. בראש וראשונה, יש לתת משקל לנזק שנגרם לתובע כתוצאה מהפרסום, אשר הפיצוי התרופתי נועד להטבתו. קיימת חזקה, כי נגרם נזק לשמו הטוב של הנפגע מעצם פירסום לשון הרע, המצדיק פסיקת פיצויים אף ללא צורך שיוכיח נזק ממון מיוחד אשר נגרם הלכה למעשה (ענין מנדל-שרף, 174; ע"א 2668/97 רו"ח דורון רופין נ' גלובס פבלישר עיתונות פד"י נה(1) 721 (1998), 725). נזק זה נשקל לא רק בהקשר לפרסום עצמו, אלא גם בהתחשב בהתנהגות הצדדים לאחריו, ואף במהלך הדיון המשפטי, התנהגות העשויה להגדיל את הנזק או להקטינו, לפי הענין. אף באשר למטרה העונשית, החינוכית וההרתעתית, יש לשקול את התנהגות המפרסם, ואת כוונותיו כפי שהן עולות מהתנהגותו כגון, האם היה בהן רישול או קלות דעת, או זדון וכוונה ישירה לפגוע. ברוח זו מונה סעיף 19 לחוק מספר נסיבות שבכוחן להקל על הנאשם, בהן: היות הפרסום חזרה על דברים שנאמרו קודם לכן (לשון הסעיף, וראו גם ענין 723/74 הארץ, 322); היות המפרסם משוכנע באמיתות דבריו, בהיעדר כוונה לפגוע, וכן בקיום התנצלות, תיקון או הכחשה, או בנקיטת צעדים לצמצום תפוצתו של הפרסום. הערכת הנזק נותרת, בסופו של יום, עניין הנתון להערכה שיפוטית, הבנויה על אמות מידה כלליות, ועל נסיבותיו הקונקרטיות של המקרה הפרטי (ענין פרידמן, 244; ע"א 492/89 סלונים נ' "דבר" בע"מ, פד"י מו(3) 827 (1992), 835)."

120. בע"א 6903/12 Canwest Global Communications Corp נ' אלי עזור (פורסם בנבו, 22.7.15), קבע בית המשפט העליון את הדברים הבאים ביחס לשיקולים שינחו את בית המשפט בפסיקת פיצויים בגין לשון הרע.

121. הדברים אמנם נאמרו בהקשר של פסיקת פיצוי לפי המסלול הפסיקתי, שעניינו פסיקה שאינה מוגבלת לפיצוי ללא הוכחת נזק, אולם השיקולים יפים גם לפיצוי הסטטוטורי: "בפסיקת פיצויים לפי חזקה זו יעריך בית המשפט את הנזק ויקבע פיצויים מתאימים בהתחשב במעמדו של

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ת"א 4963-09-16 הרב אמנון יצחק נ' עמרי פרידמן

הניזוק בקהילתו; בהשפלה ובסבל שהוא חווה; בטיב הפרסום ובאמינותו; בהיקף התפוצה של הפרסום; ובמידת הפגיעה שיש בפרסום. עוד עליו להתחשב בהתנהגות הצדדים – המפרסם והנפגע – לפני ואחרי הפרסום (ראו למשל עניין שרנסקי, פסקה 51; ע"א 9258/04 חורי נ' חברת כל אל ערב בע"מ [פורסם בנבו] פסקה ט' (21.6.2005); עניין אמר, בעמ' 525; עניין נוף, בעמ' 493-494; עניין רוזנבלום, בעמ' 594-595; עניין פרידמן, בעמ' 244; עניין מיכאלי, בעמ' 570-571).

122. לרשימת השיקולים השונים לפסיקת פיצוי בגין לשון הרע ראה גם ספרו של אורי שנהר, "דיני לשון הרע" בסעיפים 26.1.6 ו-26.1.17, שבו נאמר:

"השיקולים ששוקלים בתי-המשפט לצורך פסיקת פיצויים במשפטי לשון הרע נגזרים מהמטרות שהפסיקה מבקשת להגשים באמצעות פסיקת הפיצויים. המטרה המרכזית שבפסיקת הפיצויים היא, כאמור, הטבת נזקי התובע. לפיכך ייתן בית-המשפט משקל נכבד בפסיקת הפיצוי לנזק שנגרם לתובע כתוצאה מהפרסום. העוולה של פרסום לשון הרע מתגבשת במעשה הפרסום, אולם לצורך הערכת הפיצוי בוחן בית-המשפט לא רק את הפרסום ואת נזקיו הישירים, אלא גם את הדרך שבה נהגו הצדדים לאחר עשיית הפרסום ואפילו את התנהגותם במהלך הדיונים המשפטיים, שכן להתנהגותם לאחר עשיית הפרסום עשויה להיות השלכה על הגדלת הנזק או על הקטנתו. כאמור, הפיצויים הנפסקים בגין פרסום לשון הרע אמורים גם להוות אמצעי להענשת מפרסמי לשון הרע ולחינוך הציבור והרתעתו מפגיעה בשמו הטוב של אדם. לצורך הגשמת מטרות אלה ישקול בית-המשפט לא רק את הנזק שנגרם לתובע, אלא גם את התנהגות המפרסם, את זהירותו בעשיית הפרסום ואת הכוונות שהתלוו לעשייתו. כמו כן ישקול בית-המשפט את התנהגות התובע לפני הפרסום ולאחריו. לנסיבות אלה, הסובבות את הפרסום, היה השלכה על גובה הפיצוי גם אם לא תהיה להן זיקה לפגיעה בנפגע, והן יכולות להצדיק את הגדלת הפיצוי או את הקטנתו. 26.1.17 – בתי-המשפט מנסים להעזר בשיקולים שונים כדי לקבוע את סכום הפיצוי שיש לפסוק לתובע, אולם אין ברשותם נוסחה מדויקת המאפשרת את תרגום השיקולים הרלבנטיים לסכום כספי. ההכרעה בעניין זה נעשית, בסופו של דבר, בדרך של אומדן. בפסיקת סכום הפיצוי לא ראו עצמם בתי-המשפט בארץ קשורים ואפילו לא מודרכים על ידי הסכומים הנפסקים בארצות אחרות והם פיתחו קנה מידה עצמאי. הדעה המקובלת היא שבת-המשפט בישראל אינם פוסקים לתובעים בתביעות דיבה סכומים גבוהים במיוחד, במיוחד בהשוואה לסכומים הנפסקים ארה"ב. עם זאת, בית-המשפט העליון דחה את הטענה, כאילו קיימת "נורמה" של פסיקת פיצויים נמוכים וקבע, כי יש לבחון כל מקרה לגופו ולפסוק בכל מקרה פיצוי "הולם".

123. ומן הכלל אל הפרט: בגדר השיקולים לחומרה בפסיקת הפיצוי, נמצא בראש ובראשונה את ההכפשות הקשות שבחר הנתבע, המדברות בעד עצמן. כוונתי בראש ובראשונה לחלק השני של הפרסום.

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ת"א 4963-09-16 הרב אמנון יצחק נ' עמרי פרידמן

124. עם זאת, גם החלק הראשון מאוד בעייתי, שכן בחלקו הוא מטיח עובדות ולא מהווה הבעת דעה בלבד. חלק מהעובדות שהוטחו, הסתבר שאין בהן אמת ומבחינת התובע וגם באופן אובייקטיבי, מדובר בפגיעה שאינה קלה, לנוכח תוכנם של הדברים (להטיח ברב שהוא נוסע להרצאות בשבת ומחלל שבת).

125. כמובן שלחומרה פועלת גם עצם העובדה שהנתבע לא מצא לנכון, לפני הפרסום, לבדוק בצורה רצינית האם התובע אכן נוסע בשבת להרצאות, למרות שאין ספק כי הנתבע ידע היטב שמדובר בנושא רגיש ביותר ביחס לתובע, שהנו רב.

126. גם הממצא שלפיו הייתה לנתבע גם כוונה לפגוע בתובע מעבר לנדרש לצרכי הביקורת על דבריו, מהווה שיקול לחומרה.

127. העובדה שהנתבע לא מצא לנכון למחוק את הפרסום, אלא רק לתת הבהרה לגביו, היא לדעתי, בנסיבות שבהן לא הייתה בסופו של דבר הצדקה להטיח בתובע הכפשות שאין להן בסיס, אפילו לא באופן שבו היה ברור שלא מייחסים לו באמת את העובדות המדוברות, בגדר שיקול לחומרה.

128. בהינתן שסביר להניח כי הפרסום נצפה על ידי מאות ואולי אלפי אנשים, עובדה זו גם היא פועלת לחומרה מבחינת שיקולי הפיצוי. הפרסום נעשה במרשתת, אשר מטבע הדברים ובאופן עקרוני, יוצרת אפשרות לחשיפה רבה לפרסום.

129. כמות העוקבים של הדף הנה רבה ביותר. לפי עמוד הבית של דף הפייסבוק כיום, ישנם מעל 90,000 עוקבים. נכון ליום 9.7.17, סמוך לפני עריכת תצהיר העדות של התובע, שנחתם על ידו ביום 11.7.17, היו כ-70,000 עוקבים (ראה נתון זה שרשום בעמוד הבית של דף הפייסבוק שצורף כנספח 3 לתצהיר התובע). הסרטון שגרר את תגובת הנתבע ואת הפרסום מושא התביעה, זכה ל-8,500 צפיות בטרם פרסם הנתבע את הפרסום (ראה נספח 2 לתביעה).

130. אמנם, לא הוגשה ראיה לגבי כמות הצפיות בתגובת הנתבע לסרטון (כלומר בפרסום מושא התביעה), אולם לא ברור אם ניתן בכלל להשיג נתון כזה. נדמה כי בנסיבות שתוארו לעיל, הערכה שלפיה מאות אנשים ואולי יותר ראו את תגובת הנתבע, איננה בלתי סבירה.

131. מנגד, קיימים גם שיקולים לקולא. בראש ובראשונה, העובדה שהנתבע, מבחינה סובייקטיבית, האמין שהתובע באותו הריאיון אמר על עצמו כי הוא נוסע להרצאות בשבת ועל כן כי מותר לו לראות בכך משום חילול שבת ובהתאם לכך כי מוצדק מבחינתו להטיח בתובע, כתרגיל ביקורת, דברי לשון הרע שאינם אמת.

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ת"א 4963-09-16 הרב אמנון יצחק נ' עמרי פרידמן

132. שיקול נוסף לקולא הוא העובדה שהנתבע מצא לנכון למחרת יום הפרסום וכ-14 שעות לאחריו, להעלות הבהרה במסגרת תגובה לתגובות על הפרסום שלו, שלפיה מדובר בדברים שהוא המציא. גם ההבהרה הנוספת, שניתנה לאחר מספר חודשים בצמוד ומעל הפרסום המקורי, בה אף התנצל אישית גם כלפי התובע עצמו וציין שלא התכוון לפגוע, יש לראות בה כשיקול להפחתת הפיצוי.

133. גם הנכונות של הנתבע לסיים את התיק בפשרה, תוך תשלום סכום כלשהו, חרף עמדתו שלפיה דין התביעה להידחות, צריכה להיחשב כשיקול לקולא.

134. ביחס לנזק שנגרם לתובע כתוצאה מן הפרסום, אין ספק כי נגרם נזק וזאת מעצם הפרסום ותוכנו, אולם לא שוכנעתי כי מדובר בנזק משמעותי ביותר מבחינת התפוצה שאליה הגיעה הפרסום וזאת בהינתן שהפרסום פורסם בדף פייסבוק שיש להניח כי מרבית מקוראיו (דגש על מרבית ולא כולם) מלכתחילה לא חשים ככל הנראה אהדה רבה לתובע, אם כי לא נעלם מעיני כי גם פרסום מכפיש בפני קהל שכזה, גורם נזק לתובע. גם אין ראיה לכך שהפרסום עשה הדים מעבר לפרסום בקף הפייסבוק עצמו.

135. לסיכום, מדובר במקרה מורכב יחסית, אשר כולל שיקולים לקולא ולחומרא גם יחד.

136. אשר על כן, החלטתי, בהינתן כלל השיקולים שמיניתי לעיל ובהתחשב בכלל נסיבות העניין, להעמיד את הפיצוי, על כל מרכיבי הפרסום יחד שלא היו כדין, על סכום כולל של 50,000 ₪.

סוף דבר

137. אשר על כן, הנתבע ישלם לתובע 50,000 ₪.

138. כמו כן, בנסיבות, ישלם הנתבע לתובע את מלוא אגרות המשפט וכן בנוסף שכר טרחת עו"ד בסך של 15,000 ₪.

139. כל הסכומים ישולמו תוך 30 יום מקבלת פסק הדין.

ניתן היום, ט' אלול תשע"ח, 20 אוגוסט 2018, בלשכתי.

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ת"א 4963-09-16 הרב אמנון יצחק נ' עמרי פרידמן

יאיר דלוגין, שופט

